Anul VI No. 34. 15 Septemvrie 1865.

NATURA.

JURNAL DE SCIINTE.

ESE DE 4 ORI PE LUNĂ

Pretul abonamentului:
Bucuresci........ 64 lei pe an
Districte......... 69 — —

REDACTORI:
Dr. C. ESSARCHU şi Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE
se fac la Redacţiă, strada Serafim, ce'i dice si a Pensionatului No. 10, in dosu Coltzi, şi la DD. Librari.

INSTRUCTIA şi EDUCATIA.

« Ne se poco io vi dia, da imputar sono
Chè quanto io posso dar, tuto vi dono
Ariosto.
Dacă pucin vĕ dau un sunt de imputat
Căci cât pot da, tot vĕ dau.

« Populul care are celle mai bune scholi este cel d'ântêiu dintre populi; dacă nu este astădi va fi mâine.

(«Iules Simon» L' Ecole)

CONSILIUL GENERAL AL INSTRUCTIUNII PUBLICE.

Consiliul general al Instrucţiunii publice a început lucrările salle.

O comisiune compusă de cinci membri, Prea sfinţia-sa Episcopul Genadie, DD. Sc. Fălcoyanu, Odobescu, Fontaninu, Essarchu, fu mai antêiu alésă ca să elaboreze regulamentul interior al consiliului. Articolele regulamentului fură discutate în seanţă generală cu mult ordin şi demnitate.

S'a distins mai cu sémă în acéstă discutie ex-ministrul Instrucţiunii publice D. Odobescu pe care comisia sus-numită însărcinase drept raportor.

D. Odobescu are cunoscinţe întinse asupra organisarii instrucţiei mai în tóte statele Europei şi presenţa sa în sînul Consiliului general este de o mare utilitate.

Doritor de a 'şi vedea ideile salle căstigate prin studiu şi cugetare puse în practică ,arăta o ardóre demnă de tótă lauda.

Observăm însă că Consiliul general va fi convocat în toţi ani şi dorim ca în acésta sesiune să se ocupe mai cu sémă de questiunile urgente, de difficultăţile fórte mari la care ar da nascere o aplicaţie prea precipitată principiilor şi articolelor nouei legi a Instrucţiunii publice.

Questiunile relative la organisarea Instrucţiei sunt celle mai grave.

Persónele care compun Consiliul general sunt fără înduoială celle mai competinte asupra aquestor questii, dar totu'şi îşi vor mai putea înmulţi cunoscinţile pîno în sesiunea anului viitor, cand atunci maturi de o lungă reflexie şi un lung studiu asupra trebuinţelor Instrucţiei la noî în ţérră, vor veni să resolve questiile celle mai grave şi celle mai complicate ce n'ar trebui póte să atingă în sesiunea acesta.

De ar face tot în acésta sesiune, ce ar mai remânea pentru sesiunile viitóre?.

Consiliul s'a împărţit în comisiuni care 'şi au distribuit lucrările.

Prima comisiune, care s'a ocupat cu questiile relative la învăţămêntul primar 'şi a terminat lucrarea, şi raportorul seu, D. Essarchu, a citit în seanţa generala raportul care a intrat în desbaterea Consiliului.

A doua comisiune se ocupă de învăţămêntul secundar, şi o a treia, cercetéză înbunătăţirile ce s'ar putea aduce învăţămêntului superior.

Există asemenea o comisiune pentru a se ocupa cu înveţămêntul privat.

Timpul e fórte scurt, consiliul neputând a se aduna de cât opt ḑile în urma epocei fixate de lege; sesiunea sa dupŏ lege se sfîrsesce la 25 Septemvrie.

Sperăm însă că acésta sesiune nu va fi ste-

rilă. Mai multe questii importante vor fi desbătute, unele chiar resolvate şi se vor înlatura póte mai multe inconveniente ivite dintr'o prea mare grăbire de a pune în aplicare de o dată iar nu într'un mod trep'at noua lege a instrucţiunii, precum şi prin elaborarea unor programe a cărora aplicaţie în schóle a parut de natură a da nascere la multe difficultăţi.

E.

DEFECTUOSITATILE NUOEI LEGI SCHÓLARE

(urmare *)

Consiliulu General alu Instrucţiunei Publice.

Dintre tóte organele prepuse de legea instrucţiunii, acela care ni se pare a promite cele maĭ fericite resultate, este *consiliulu generale*, compus din eleminte atâtu varii cât şi în parte provenin de din sorgintea nobile a electivităţii. Consiliulu generale va ajunge, nu ne îndoim, scopulu legiuitorului. Elŭ l'arŭ agiunge ânsă multu maĭ rapede şi mai sigur déca legea era maĭ pucin injustă în privirea tuturor schólelor din ţérră, mărginind dreptu'ŭ de alegere pentru acest Consiliu, numaĭ la trei oraşe: Bucuresci, Iaşi şi Craiova.

Inţellegem si apreciăm scopul legiuitorului când ere un Membru pentru consiliul generalu de la fiă care scholă professionale séu reale; dar nu înţellegem pentru ce otărêsce ca tóte schólele secondare din ţérră se alégă, dupŏ ce mărginesce numerul membrilor învêţământuluĭ secundar la 5. Ce se întâmplă cu asemine dispoziţiuni? Ceea ce s'a întâmplat chiar acum la prima convocare a consiliuluĭ: s'a pusu în miscare electorale schólele secundare şi apoĭ Ministrul nu a pututu chiăma representanţĭ decât de la Liceulu Sf. Sava din Bucuresci, Liceulu centralu din Iassi, seminarulŭ din Vêlcea, Liceulu din Craiova şi Liceulu din Bêrladu. Pentru ce dar a alesu profesoriĭ din Botoşanĭ, Buzeu, Argeşu, Ismail, Roman, Huşi? Era de doritŭ sĕu defigerea a câte unu delegetu de fiăcare scholă secundară, séu cel pucin trebuĭa ca legea se prevédă convocarea profesorilor de la tóte schólele secundariĭ în unul şi acelaşi colegiŭ secundariu, că atunci, dup'o prealabile înţellegere între eĭ, să trimiţă Ministerului una şi aceaşi listă.

(*) Veḑi No. 32 şi 33

O altă defectuositate a legei este că ea nu lămuresce bine care anume schóle trebue a se socoti profesionale. La artic. 4 se numĕră între schólele secundare schólele *de belle arte* ca şi celle professionale. Dar schólele de belle arte, schóla de musică, acea de pictură, chiar înşşi Seminarele, nu sunt elle şi professionale?

În fine doue nelămuriri mai mult ce se nasc la aplecarea articolelor din lege relativ la alegerea membrilor consiliului generale sunt şi acestea: 1: femeile institutrice şi profesóre au şi elle dreptul de alegere şi de eligibilitate?

2. Profesorii de naţiune streină publici şi privaţi au ei dreptul de a alege?

Nu putem să intrăm aci în amerunte asupra acestor doue întrebări, dar elle nu lassă de a cere o deslegare de la ceĭ în dreptua o da.

O modificare urgentă ce am propune în privirea Cons. generale, ar fi relativa la epoca de convocare. 1 Septembriu vine reŭ pentru schólele primare şi sec. şi în vacantiĭ pentru învĕţămentul superior şi atuncĭ se întâmplă că collegiile acestea să nu se pótă intruni cum s'a întâmplatu la Iassi, seŭ ca împedică cursul schólelor primare şi secundare care incep la acea epocă prin absentarea de la catedre a membrilor numiţi la consiliu

În sistemul nostru, la consiliu generale se trâmit membri din consiliele academice regionale şi din tóte ramurile învêţĕmentuluĭ prin alegere ast fel combinate, ca la elle ieu parte tóte scólele, făr' a se occasiuna perderĭ de timpŭ şi de banĭ cu aducerea la un singur loc a alegătorilor.

Noĭ facem apoĭ din consiliul general corpul carele sub preşedinţa ministruluĭ urméză să mênţiă unitatea de devotiune a intrucţiuniĭ publice şi private lasată de almintrelea mult maĭ liberă şi maĭ descentralisată prin înfiinţaea consilii-

lor academice regionale a comitetelor centrale judeţiâne.

Ca consequenţiă acestui rol ce am voi se aibă cosiliul general, noï 'i dorim maï largă acţiune decât 'i dă legea nouă a schólelor. In sistema nóstră consiliul generale nu este numai corp consultativ dar şi supremul tribunal al contenţiosului învăţământului public şi privat. Aşia am crede că asigurăm mai multe garanţii pentru stabilitatea atâtu de necesaria în corpulu profesorale, dând numai consiliului Generale dreptul de a pronuncia destituirea uuui profesore şi lasându consiliilor academice regionale şi ministerului numai dreptul de suspensiune, până la hotărîrea consiliului generale.

Ecŏ materiile în care credem că consiliul generale se cuvine se aibă vot deliberătivu.

a) Judecata şi destituirea profesorilor,

b) Deschiderea de schole noue secundare, profesionale şi supperióre.

c) Facerea regulamentelor de examene, concursuri, internate, şi în genere tóte decretele de regulamintare a vre unui § din legea relativă la instrucţiune.

d) Publicarea de concursuri pentru compuneri şi traduceri de cărţi didactice.

e) Defigerea ajutórelor pentru schólele communale şi secundare libere etc.

— Defigerea concursurilor pentru burse în ţéruă şi în streinătate.

f) Regularea cărţilor didactice, ascultăndu pururea avisulu consiliilor academice Regionale.

g) Cercetarea şi regularea protestelor contra alegerilor de membri la comitetele centrale în a doue instanţe;

h) Constatarea cererilor la pensiune de retragere a vre unuia din membri corpului profesorale.

i) Recursurile şi afacerile contenţióse, precum: obţineri de grade, concursuri dinaintea comitetelor centrale, consiliului academic şi facultăţilor; deschiderea de schóle private oprite de consiliul academic, refusurile de autorisări pentru cursuri libere şi deschiderile de schóle private şi tóte afacerile disciplinarii relative la institutori şi profesori publici şi privaţi.

(va urma)

V. A. U.

ISVORUL DUNARI.

Unul din rîurile celle marï alle Europeï, care udă laturile despre resărit şi miadă-ḑi a ţerreï nóstre şi asupra căruia s'a îndreptat acum atenţia comerciuluï ş'a diplomaţiei este Dunărea.

La Greci şi la Romani purta numele de *Danubius* pînă aprópe de Orşova, şi de *Ister* pînă la Pontul Euxin (Marea négră) Mai multe suveniri istorice se raportă la acest măreţ rîu. Ţermurile salle au fost adesea marturi la o mulţime de lupte faimóse, atât la vechi Romani, cât şi în secolul median şi în timpii moderni. D'aceea cu drept cuvînt merită să atragă atenţiunea nóstră.

Este renumit în istorie Podul lui Trajan peste Dunăre în dreptul oraşului Severin, peste care a trecut coloniile în România, şi a gonit pe Daci. Tót asemenea este şi podul lui Darie în dreptul Brăili, peste care a trecut armai sa şi a bătut pe Schiţi.

Danubiu isvoraşte din Pădurea Négră, din Baden aprópe de capela St. Martin, şi pórtă numele de Breg sau Brieg pînă la Donauschingen unde se mai măresce printr'un alt rîu mic. (veḑi gravura). Din greşélă s'a creḑut altă dată că fontâna de la Castelul Prinţilor de Furstenberg la Donaushingen este isvorul acestŭi mare rîu. El curge de la Apus spre Răsărit; din Baden intră în Wurtemberg si devine navigabil la Ulm; priimesce în el mai multe rîuri, precum Tisa, Sava, Oltu, Prutu etc. şi se varsă în Marea négră prin cinci sau şépte guri din care 4 sunt mai însemnate: Kilia, St. George, Sulina şi Dunăvetz; şi aceste pot ăncŏ să se reducă la doue ramuri principale formând delta Dunării

Comerciul Dunării fără să fie aşa însemnat ca al Rhinului ri al Elbei este cu tóte astea destul de important.

Navigaţia sa a luat un sbor mare, de şi încĕrcă óre care difficultăţi între Serbia şi România din

causa rocelor teribile. La trecerea ei printre Carpaţi, la Adacale; ţermurile ei nu sunt aşa frumóse ca acelle alle Rhinului.

„Se găsesc în Dunăre o mulţime de pesci, dar cei mai comuni sunt: Crapu, Morunu şi Cega, a căror carne fragedă este cunoscută de toţi.

Iată ce citim în privinţa acésta în relaţiile D J. Quin 1).

„Intrând în batelul nostru, ḑice el, urmarăm navigaţia nóstră între stîncile giganti e grămădite într'un mod fórte neregulat, şi presentănd o diversitate înfiinţă de forme streine şi căte o dată aşa de îngrozitóre in aparinţă, în cât ar puté cine-va crede că se află într'o regiune încântătóre. Pe urmă plecând de la Orşova în trăsură, ajunserăm îndată la celebra pórtă de feru a Dunării. Este acolo un şir de repeḑişuri, căroră se dă acest nume din causa marii difficultăţi d'a le trece, de natură impenetrabilă şi de culórea feruginóse a rocelor care forméḑă complect albia rìului într'o întindere de 3 mile.

„Aste roce cu tóte că spălate de mult timp de ape, sunt aşa de rîpóse în cât în timpul când rìul găsia o eşire prin masa lor presintă felurimi de forme singulare.

1) Căletorie pe Dunăre de la Pesta la Rutchouc în a. 1836.

„În minutul când Dunărea este fórte scăḑută rocele cu aspectul lor îngrozitor remâne expuse la vedere; ar crede cine-va că vede ici şi colo monstri infernali cu gura deschisă.

„Când rìul este la înălţimea ordinară, umplut prin curgerea atâtor affluinţi, mugetul valurilor salle precipitânduse şi strebêtînd pórta de fer e purtat de vînturi la mai multe mile în vecinătate semănând cu sgomotul repetat al tunetului.

„Prin urmare este âncò obligat d'a transporta mărfurile pe bateluri care ţinu mai puţină apă. şi căletori continuă drumul lor pe uscat când un vapor vine să i priiméscă.

„Timpul ne va învăţa daca este dat geniului omului şi trebuinţelor civilisaţiunei d'a remedia aceste mari inconveniențe„

Iată cum se exprime călĕtorul I. Quin sunt acum 30 ani.

De atunci tóte au mers înainte, arta nautică s'a perfecţionat prin ajutorul sciinţelor phisice, şi batelurile strebat acum rîurile şi mările c'o iuṭélă extraordinară şi Dunărea a devenit unul din celle mai importante rîuri alle Europeĭ.

A

FOCUL.

Am vorbit în No. 19 şi 20 despre caldură causele şi effecte eĭ; în No. 26, 27 şi 28 am vorbit despre lumină; acum ca să complectăm idea nóstră maĭ adăogêm căte-va cuvinte asupra focului ca sorgintea lumineĭ ş'a caldureĭ.

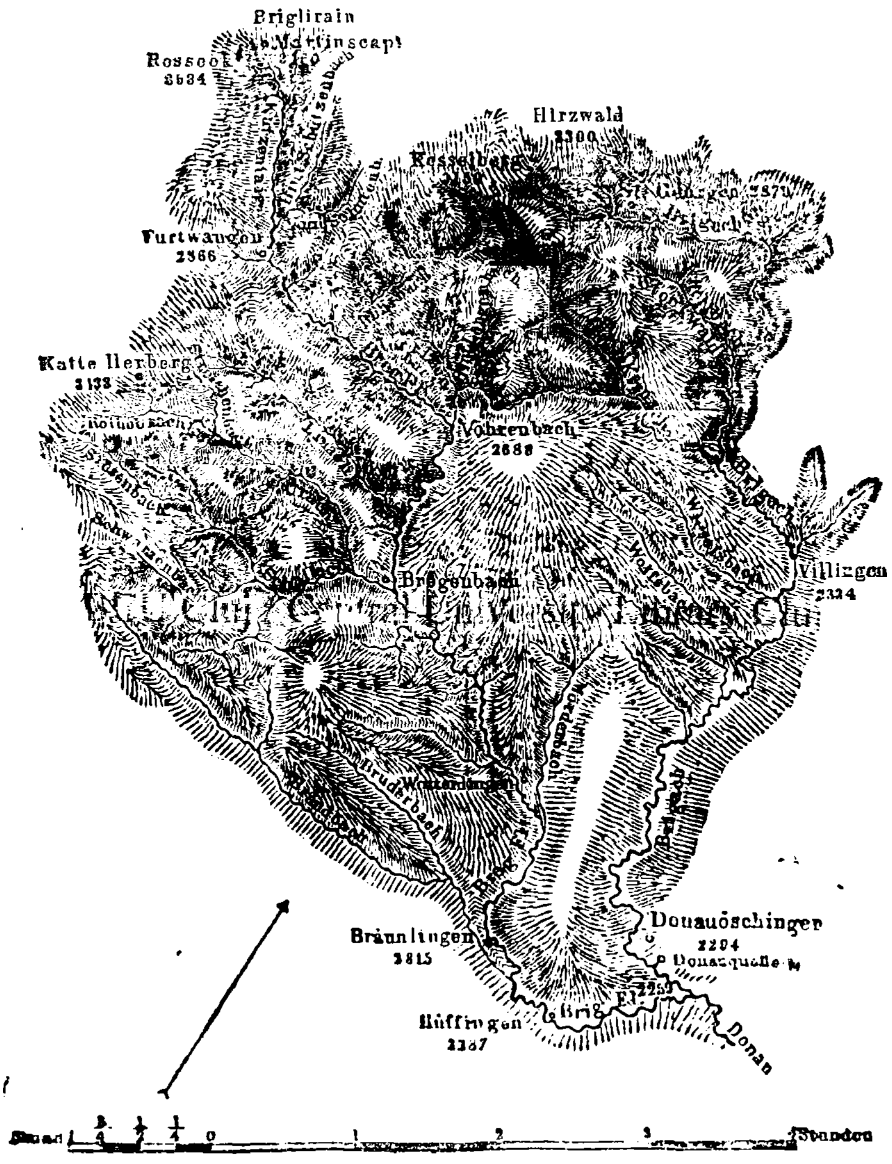
Focul a fost obiectul adoraţiunii unuĭ mare numêr de popoli. La cei vechi, Perşi privia cultul focului ca partea fondamentală a religiuni lor şi ţeremoniile acestui cult sunt descrise cu amenuntu în cartea lor Zend-Avesta. Persi salutau în tóte dimineţile sórele resărind, symbolul focului celui mai pur; ei priviau focul ca protectorul lor şi conservau în sanctuariĭ particulare focul sacru ce nu trebuia să se stingă nici o dată. Persi actuali au conservat âncŏ tóte ceremoniile vechilor Persi în privinţa focului. Pyr asbeston la greci ardea ne încetat la Athena şi la Delphĭ, focul ce întreţinea la Roma preotesele Vestei, cultul luĭ Vulcan, aduc aminte âncŏ înḑeirea focului, credinţă comună tuturor popülilor de origină pelagică; se găssce asemenea şi in religia Peruvienilor.

Focul împle totă natura şi póte cine-va privi ca o minune cum nŭ se aprinde pămêntul; el scînteiază din petrile celle mai tari, circulă în undele ce'i dau fluiditatea şi miscarea; plantele, animalele, aerul chiar sunt strebătute de foc, pe când asupra capetelor nóstre strelucesc mii de stele înflăcarate, de la aceste meteore scîntietóre care se formézâ in aer până la sori regeneratori — Isvóre ferbinţi es din sinŭl pămêntului, vulcani înflăcărézâ munţii şi asverlă torente de flacări; trăsnetulu din nuori cade asupra pădŭriloru. Dar lucru şi mai îngrosi-

tor! omul tine în mănile salle acest element terribĭl care se măresce şi se reproduce de sine.

Cu tóte aceste focul care pote distruge tot ce atinge este creatorul şi regeneratorul universului; 'l animă, 'l coloră, 'l înfrumusetéză şi şi dă viaţa la tótă Natura.

Puterea foculni este minunată. Natura se deştéptă cu lumina şi adórme când sórele a dispărut după orizon; atunci fie care animal 'şi cautâ culcusul, omul simte ochi grei, si ar ḑice că viata şi gândirea l'au părăsit; plan=tele chiar se închid cănd se apropie nóptea şi

ISVORUL DUNARI.

par că se dau somnului împreună cu tótă natura. Dar când raḑele sórelui perd forţa şi frigul urméză dulcilor călduri, arbori se despóie de foi, ultimile flori se vestejesc şi cad; passerile fug de ţermurile pustii şi patrupedele se retrag în visuinile lor asternute cu muschi.

În timpul ernei tótă Natura, în climele nóstre pare că este amorţită, însă îndată ce vine primăvêra facia universului se reinoiece. Aşa verdéţa, florile. secerişurile, padurile, patrupedele carele populéză, passerile şi insectele carele animă, tóte acestea suntem datori unui globde foc,

Sórele, pus la o *distanță de mai* multe milióne de leghe de noĭ și care arde neincetat fărô să se consume.

Cadrul jurnalului nostru nu ne permite a intra în differitele hypottese asupra naturei Sórelui, ne mârginim pentru acum, la effectele căldurei și alle focului.

Dar cum a conoscut focul ómenii cei d'anteiu? unde 'lau gasit? Cine'ĭ a învățat să se serve cu densul, să'l conserve și să și'l procure dupô voință; atâtea enigme pe care savanți nu le pot explica. Dacă trebue să credem fabuleĭ, Prometheŭ a furat focul din Cerŭ, ecea ce va se ḑicĕ c'a fost primulu care a conoscut întrebuințările lui.

Descoperirea lui Prometheu nu se respandi egal in tóte părțile lumi pentru că focul era âncô necunoscut locuitorilor uniea din insulile *Mariane* când Magellan desbarcă acolo: La început se ḑice, că acesti selbateci privea focul ca un fel de animal care mușcă pe toți aceia ce se apropie prea mult de dénsul. Astă idee pare c'a fost cea d'anteia pe care a trebuit să înspire vederea focului. Ce differință între acesti populi și noĭ! Flacăra ne este supusă, omul o smulge din petre, o închide în casa sa, o scimbă într'un măreț spectacol și se serva de dénsa ca să imóe asprimea frigului, să lumineze nopțile și să dea pământuluĭ și metalelor nóstre forme plăcute și folositóre. *Cel Etern* a creat lumina ḑileĭ, omŭl a aprins flacărĭ și 'și-a făcut o ḑi eternă.

Sunt maĭ multe feluri de focurĭ:

Focul comun produs prin combustia lemnelor.

Focul de artificie, produs prin combustia unor elemente.

Focul chinez, un fel de foc de artificie.

Focul grisu, produs prin înflăcărarea repede a gazuluĭ hydrogen carbonat ce se degage în interiorul minelor de cărbuni. Lucrătorii ca să fie apărați de inflamația acestuĭ gaz periculos, aŭ un fel de lampă învelită într'o pînză rară metalică numită lampa de siguranță a luĭ Davys.

Foculu erratic sau jucător. etc. etc.

Asupra acestuĭ din urmă: *Focul jucător*, reproducem din *Museul Național* cuvintele Dluĭ Alexie Marin, professor de Chimie la Facultatea de sciințe din Bucurescĭ.

„Populațiunile nóstre de la țérră sunt bîntuite d'o mulțime de superstițiunĭ și sunt âncô fórte departe d'acea înaintare ce le-ar permite, cu, o cugetare liniștită și c'o serenitate de spirit să examine feenomenele natureĭ. Între aceste fenomene este unul maĭ cu sémă, care adesea póte aduce spaĭma cea maĭ îngrozitóre în ținuturĭ întregĭ și a dat loc la miĭ de basne absurde: acesta este *focul jucător*.

„Să notăm că astăḑi tótă lumea nu este fărô témă la arătarea luĭ și că circulă maĭ pretutindinĭ o mulțime de vorbe ridicole în privința sa, pentru aceea am creḑut de folos a da câteva esplicațiunĭ asupra acestor focurĭ ce se arată vara și tómna.

Focurile jucătóre sunt nisce micĭ flacăre ce sbor ușor în aer la o distanță de pămînt ce nu trece de talia unuĭ om, și care se arată icĭ și colo din întîmplare. Locurile unde se arată maĭ des sunt cimitirii (locul unde se îngroapă morți), câmpile de resbel, smîrcurile brăsdate de crepături și care coprind remășițe organice, văile celle profunde și umede, locurile mâncate, turbierele, băligarĭ etc.

Trebue să spunemu acum maĭ înainte că focurile jucătóre nu sunt alt ceva de cât vaporĭ luminoșĭ de hydrogen phosphorat, ce ese din tóte corpurile în descomposiție, din cadavre de animale și maĭ cu sémă din pescĭ împuțițĭ.

„Licărirea luminósă a pescilor morți vine din hydrogendul phosphorat ce ese dupŏ suprafacia lapților lor, o materia fórte bogată în phosphor.

„Focurile jucătóre au tot ce trebue spre a aduce spaima în miḑlocul populațiunilor pucin luminate; elle se ḑicrec numai nóptea și tótd'auna prin locuri îngrositóre. Altă dstă veḑênduse ne încetat retăcind prin cimitirii, împrejurul spânzurătorilor, unde materia animală era respândită cu abundanță, se socotiau ca o arătare de strigoi, de spirite rele și dé suflete condamnate (osîndite) care vin să caute victime nuoĭ pe pâmênt.

„Sub apăsarea acestei superstițiuni era gata grósa la apropierea unui foc jucător și toți fugea de el când se arăta; dar el nu stă nemiș. cat când fuge sau se apropie cine-va de el; și acésta a mărit și mai mult spaima.

„Focurile jucătóre se iau dup'aceia ce se feresc de elle, dar și fug de aceia ce le gonesc. Miscarea înainte și îndărăt a acestor mici flacăre este lesne de explicat: Când un om aflânduse lângă un foc jucător face o miscare repede spre a fugi de el, produce în dărâtul spatelui seu un gol, pe care aerul încunjorător vine să umple cu uțélă, trăgênd cu dênsul ușóra flacără phosphorescentă; cu cât alergarea fugêtorului este mai prelungită și mai repede„ cu atât mai mult se face golul îndărătul seu„ și cu atât aerul se precipită mai mult în acel gol împreună cu *focul jucător*.

„Dar dacă în loc d'a fugi de dênsul alérgă cine-va spre el, atunci împinge aerul înaintea sa și gonesce flacăra silind'o a urma mișcarea de întórcere a aerului.

„Altă dată se atribuia fenomenul focului jucător unui roiu de mici insecte luminóse„ dar astăḑi nu mai este îndoială că hydrogenul phosphorat, un gaz grețos ce ese din cadavre, este adeverata causă; de aceea pe unele locuri se numesce *luminarea cadavrelor*.

„Proprietatea ce au focurile jucătóre d'a se înflăcăra de sine le vine dintr'o materie numită phosphor de hydrogen liquid, ce se află în soluțiune în gazul hydrogen phorphorat, care se aprindé venind în contract cu aerul și dă o flacără albă prea vie. Focurile jucătóre sunt luminate ḑioa ca și nóptea, dar strelucirea aerului împedecă d'a vedea lumina lor cea mică; se sting ca și o luminare în care sufiă cine-va.

„Focurile jucatóre suntu de duoĕ feluri: 1^0 acelea care se ved prin cimitirii și prin locurile de resbel sunt produse de hydrogen phosphorat provenind din cadavre în descompoziție

2^0 Acellea care se ved prin smîrcuri sunt produse de hydrogen corbonat, gaz înflamabil care a rfi aprins ântêia óră pintru'o causă externă óro care, póte și de trăsnet, apoĭ arde neîncetat.

Focurile de hydrogen carbonat sunt fórte rarĭ în lume, cu tóte astea se găsesc și în țérra nóstră în plaiu Slănic lăngă satu Lopatarĭ pe cósta unuĭ munte, numitus *Clana luĭ Smolean*.

Țerrani de prin pregiur 'l numesc focul nestîns, căci eĭ așa 'l au pomenit arḑênd ne'ncetat, ḑi și nópte. Acolo merg eĭ de se încălḑesc, 'si ferb apa și fac bucate etc. Am putea trage óre-care folóse dintr'acestu combustibilu natural, dac'ar fi în vecinătatea vre unni oraș sau chiar ș'acolo.

A.

VARIETATI.

Tutunul în China. Se scrie din Pekin: „Tutunul ce se cultivă aicĭ în mare quantitate este cu foi mari, cu margini prelungite și cu florĭ roșetice. Celebrulŭ botanist Endliecher nu îndrăsnesce a se pronuncia asupra originéi tutunului Chines. Se crede că n'are altă patrie deosebită d'aceea a tutunului din Europa, căci obiceiul d'a lua tabacul pe nas nu se urcă de cât la câți-va ani, și al pipeĭ nu s'a respândit de cât de la începutul dinastiei actuale; înaintea asteĭ epoce eraŭ legi care opreŭ pe Chinesĭ de acésta, făr înd'ială pentru că acésta era o modă nuoă și străină introdusă póte de primi navigatorĭ Europeni. Afară de asta am audit ḑicênd că nicĭ o carte veche nu pomenesce de tutun. Asta-ḑĭ tótă lumea fumă, bărbațĭ și femeĭ chiar, câte o dată și june copile de 15 ani, O femeé tartară nu va eși nicĭ o dată fărô să aĭbă în mână saŭ atîrnatŭ la haĭnă o lungă pipă, o pungă frumósă cu tutun cusută și un amnar. O damă cum se cade ese însoțită de o servitóre, care n'are altă trébă, de căt aceea d'a umple sau a aprinde pipa stăpâneĭ sale. Iasca ordinariă de care se servă, se face cu foile uscate și sfărămate bine dintr'un carduaceŭ (un fel de

ghimpe din familia compuselor) comun în munții lor pe cara 'l móiă în apă tare și din care face apoĭ un fel de chărtie grósă. Se servă ancŏ spre același object cu căpățânĭ cópte de typha saŭ maseta (o plantă din familia typhaceelor monocotiledóne).

Missionariĭ Portugesĭ aŭ învĕțat pre Chinesĭ a face și a lua tabac în formă de pulbere măruntă; acestia 'l parfumă cu apă de trandafir s'aŭ maĭ bine cu foĭ de Mo-h-boa saŭ Nyctanthes ce vine despre miadă ḑi și care la Pekin nu cresce de cât în florăriĭ.

Isthumul Panama. Lectorĭ nostri 'și adue aminte că D. de Leseps printr'o perseveranță îndelungată a putut în fine să ajungă la scopu sĕŭ: a tăiat isthmul Suez și a unit Mediterana cu Marea-Roșie. Acum D. E. Menu de Saint-Mesmin a resumat într'o scriere a sa proiectele relative la marea questie a tăieri Isthmuluĭ de Panama ca să împreune celle duoĕ océne, projecte care au fost propuse, și care aŭ început a se și esecuta.

Iată cum termină scrierea sa în privința acésta

„Ori care'ar fi proiectul ce adoptă céneva, va înfacișa tot d'o dată speculatorului o ocasie, din nenorocire prea rară ca să facă o trébă bună, associindu-se la o operă umanitară, făcênd o faptă bună, și omuluĭ politic, filosofuluĭ, o forță nuoă pusă în serviciul civilisațiuneĭ. Nu este o putem spune, o singură putere în Europa care să nu se intereseze de tăierea isthmuluĭ american. Russia, Anglia, Hollanda, Franția, Spania, Portugalia 'și daŭ mâna într'acéstă mare idee. Fie-care dintr'aceste națiĭ aŭ acolo interesul și gloria sa. Russia intră în relațiĭ maĭ lesne cu stabilimentele Americane și Asiatice; Englitera, urmănd o linie mathematică, merge de la Liverpol în Australia; Hollanda găsesce la 5000 leghe maĭ puțin interesele comerciuluĭ sĕŭ: Spania, Portugalia, Francia în fine, se apropie de China, de Japonia, de Moluce, de Nuoa Caledonia etc.

„Pentru marea navigație sciința nautică se modifică: legea providențială a curenților atmospherеĭ vine într'ajutorul marinarilor, căile equatoriale se populéză, și nu în zadar Creatorul distribue într'aceste regiunĭ puterea vênturilor alizee [1]). Wasșhington resistă; dar ce'mĭ pasă. Go head....

Cu tóte rivalitățile unirea eellor duoĕ oceane se va face; ostillitățile declarate, manŭ-operele sutteraue, resistențile passive vor fi învinse, și îndată, sperăm că isthmul Panama se va deschide ca să lasse trecerea corăbiilor, aste trăsuri de unire a popuĭilor, care mĕsurănd mările, fac, ca nisce focare călletóre să radieze împrejurul lor viața, lumina și avuția.

Iată cum prin curagiŭ și persevaranță națiunile merg înainte la culmea civilisațiuniĭ.

Chemarea Ploi cu tunuri și cu clopote

D. Le. Maout a observat că sunetul clopotelor și'al tunurilor are o mare influință asupra temperatureĭ aerul, și prin urmare asupra vênturilor și asupra ploi, prin alte cuvin'e este possibil a face se plóă saŭ se bată vînt slobozind tunuri. Dupŏ numrósе probe D. Le. Maoyt termină prin conclusiunile următóre.

Iată confirmat într'un mod determinat propunerea mea d'acum ḑece ani, în epoca bombardari Sevastopoluluĭ ḑicem: *că este în puterea omuluĭ d'a face dupŏ voința ploie și vênt* și acésta prin ajutorul tunurilor ș'al clopotelor. La început vorbele mele, urméză D. Le. Maout, aŭ găsit mulți necredincioșĭ, dar astăḑi, grație Domnului, numĕrul necredincioșilor s'a micșorat și fiecare lovitură de tun aduce partisani nuoĭ. Începe a se admite că D. Le. Maout póte să aibă dreptate și că póte, a descoperit una din legile importante ale natureĭ.

Se vede D. Le. Maout este un omu convins, numaĭ noi ne întrebăm maĭ mult cu frica de căt cu orgoliu (măndrie)unde se va opri progresul sciințelor *dacă omul ajunge să facă dupŏ voință ploie și vĕnt*; Ce se va întămpla dacă voințele sunt contrarii, de că spre ex. o țérră voesce ploie și alta doresce timpu frumosu, și fac resbel?

Dar nici asta nu pot, pentru că tunul tras de o parte saŭ de alta va face a căștiga causa aceea din părțile belligerante care a dorit plóie.

Se vede că și la noĭ aveau trebuință de plóie în ḑioa de 3 August d'aceea aŭ slobozit tunurĭ.

[1]) Vênturi regulate care batu pe mare între tropice și Equator.

Bucuresci Imprimeria Theodor Vaidescu, casa Bossel 34.